

Prefatio

Incipit prefatio fratris Nicolai de lyra ordis
minorum in quatuor euangelistas.

Nattior facies vni. Eccl. i. Secundum q̄ scribit beatus Grego. super Eccl. prima pte Homel. iiij. Quia q̄ facie vnuſq̄ cognoscit: recte q̄ facie noticia designat. **L**ex aut̄ seu doctrina euāgelica licet sit vna: q̄ ab unigenito filio dei data: et ad vnu finē ordinata: ut videbif inferi: tñ q̄druplici noticia erelit oēm alia legē datā humānā et diuinā. et ideo bene de ipsa dicit: Quatuor facies vni. Ad cui⁹ euidentiam aduertēdū q̄ cūtūlibet legis quenātē date sūt q̄tuor q̄ditōes. Legis ei. p̄iu est vnuia extirpare: mores seu act⁹ hominū ordiare: inducere ad felicitatē et plane ac lucide tradere veritatē. In his aut̄ q̄tuor q̄ditōib⁹ lex seu doctrina euāgelica excellit oēm alia legē diuinā et humānā: ut patebit discurrendo p̄ singula. Prima iugis cōditio legis est q̄ debet vnuia extirpare. ad h̄c leges sūt date vt q̄s priuata castigatio cobire nō potuit: metu penarū q̄ legib⁹ infliguntur maleficijs retrahantur. Proprius q̄s dicit Apo stol. i. Ad Timoth. i. ca. Lex iusta nō est posita: s̄z iniustis et nō subditis ipijs et peccatorib⁹ sceleratis et cōtamiatis: patridis et matricidis: homicidis et fornicarijs: masculorum cōcubitorib⁹: plagiarijs: mēdacijs: p̄iuris: et si q̄d aliud sane doctrinæ aduersat. In hac aut̄ extirpatiō et virtuō p̄ lex humana inuenitur defectiua: q̄z nō p̄t. phibere oīa mala. Cui⁹ rō est: q̄z lex cōmunitati pponit obseruāda. in cōmunitate aut̄ pauci inueniuntur virtuōi et pfecti et plures impfecti et defectiui. et ideo sicut pueris alii p̄mittunt q̄ nō p̄mitterent viris pfectis: ita in legibus q̄ p̄mittit dare libellū repudiū: vt h̄i Deus. xxviii. ne vii vii p̄tores interficerēt: et tradere ad usūlā extraneis ne fratres p̄p̄to grauaret: vt habeat Deus. xxviii. Qui⁹ rō fuit: q̄z lex illa fuit data pplo rudi dure ceruicē et ipfecto. iō sūt eis per missa aliqua mala minora ut euentur maiora. ppter q̄s saluator: Matth. xix. dicit indecis de pmissiōe libelli repudiū. Ad duicitia cordis vni p̄misit vob̄ moyses dimittere virores vrās. Sic igit̄ patet q̄z lex humana q̄ mosaiaca p̄mittit alii mala: et sic q̄tū ad hoc est impfecta: q̄ lex euāgelica nullū malū p̄mittit q̄ p̄fectissima: s̄z oīa excludit et puniēda p̄dicit: ppter q̄d legis latior euāgelic⁹ iesus xp̄s dicit Matth. xij. Dico aut̄ vobis q̄ de omni vbo ocioso q̄ locuti fuerit hōles sup terrā reddēt rationē in die iudicij. si de omni vbo ocioso: multomagis de noīcio. et si de vbo: multomagis de facto. et sic patet primū video licet q̄ lex euāgelica p̄cellit oēm alia legē in extirpatiōne mala rū. Secundo ad legē p̄tinet mores seu act⁹ humanos ad bonū ordinare. vñ dicit phs. ii. Ethicorū. Intētio cuiuslibet legislatoris est cines facere bonos. In hoc q̄z inuenit lex humana defectiua: quia homo nō p̄t de secretis cordiū iudicare: et lō nō p̄t lex humana nisi de actib⁹ exteriorib⁹ ordinare. vnde dicit j. Reg. xv. ca. Homo videt ea que patet: de⁹ aut̄ intueſ cor: et ideo ad legē diuinā solā pertinet act⁹ interiores ordinare. S̄z et lex mosaiaca inuenit in h̄ defectiua. ppter q̄d d̄r a doctoribus antiquis q̄ lex ver⁹ phibebat manū nō animū: et habeat i glosa sup epistolam ad R̄bil. iii. ca. Qd̄ duplicit̄ p̄t intelligi. Anō mō erronee: et sic intelligebat doctores in deo p̄ dicētes volūtem malā nō esse peccatiū nī aliquo modo exeat in actū: vt patet p̄ Josephū. xij. libro antiquitātū. Et qñ arguebat ḡtra eos: q̄ scriptum est Ero. xx. Non occupisces vrorem: primi tui. Ne spōdebat sic q̄ hoc p̄cepto nō phibetur occupatia interior: sed manifestatio exterior. quasi diceret: Nō occupisces. i signa concupiscentie nō facies: vt amplexus et oscula v̄l cōsimilia. Et manifeste patet falsū: q̄ actus exterior: nō habet maliciā vel bonitatē moralē nī in īstum. p̄cedit ab actu interiori: q̄ peccatiū intantū est voluntariū: q̄ si non sit voluntariū nō est peccatum. Alio modo intelligit p̄dictū verbū. s. q̄ lex ver⁹ phibebat manū nō animū sane et bñ videlicet q̄ lex vet⁹ in pāncis phibebat animū seu cōcupiscentiā interiorē: videlicet in virtuō mechicē et auaricie tñ: et adhuc licet phibetur in illis cōcupiscentiā: nō tñ trāsgressoribus infligebat aliquā penā: et ideo i ta lib⁹ iue

lib⁹ iueit ip̄fecta. Lex at euāgelica tāb⁹ p̄fectissima generalit̄ prohibet concupiscentiā malā: et concupiscentibus indicet penam infligendā. ppter quod saluator Matth. v. dicit: Audiatis quia dictum est antiquis: Non occides. qui aut̄ occidit reus erit iudicio. Ego aut̄ dico vobis: quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. et cōdē modo dicit in alijs p̄ceptis. Et quo patet q̄ lex euāgelica nō solū ordiat act⁹ extēiores sed generaliter acius interiores: et sic patet secundus. Terti⁹ dico q̄ ad legem p̄tinet ad felicitatē homines inducere. Verūtamen lex humana non inducit nisi ad felicitatē politiā que est tranquill⁹ et pacificus status ciuitatis in vita ista mortali. Homo aut̄ s̄m intellectū qui est pars principalior ho minis: immortalis est: vt dicit p. Ethicorū: et ideo oportet aliam felicitatē extra vitā istā assignare. ad hā aut̄ lex diuinā ordinat q̄d nō potest facere lex humana. per hoc ei necessitas sacre doctrine ab omnibus doctoribus assignatur: quia homo ad quandā beatitudinē supernaturā ordinat ad quam p̄ legem sibi diuinitus reuelata diriguntur. Verūtamen et in hoc lex mosaica inuenitur defectiua: quia beatitudō supernatura lis non habetur nisi per gratiā: s̄m q̄d d̄r Bo. vi. Gratia dei vita eterna. banc aut̄ gratiā lex mosaica nō dabat: sed tñ ad ipsum disponebat. ppter hoc dicit ad Heb. vii. M̄ibil enī ad p̄fectiū adduxit lex: sed hanc p̄fectionē a christo dādā expectabat: s̄m q̄d scribit Tobis. i. Lex p̄ moysen data est: gratiā veritas p̄ ieluz xp̄m facta est. ppter quod saluator in principio euāgelice legis dicit Matth. iiij. P̄tentiā agite appropinquābit ei regnū celoz: et sic patet tertius. quarto ad legē p̄tinet veritatem plane ac lucide tradere. cuius ratio est: quia lex pponit multitudini intelligēda et fernāda. in multitudine autem plures sunt deficiētae ingenio: et pauci subtileſ et ingeniosi. ppter q̄d lex q̄ multitudini pponit debet veritatez lucide ac plane tradere. In hoc aut̄ inuenit lex humana defectiua: q̄z ibi inueniuntur multe obscuritates et pplexitates: quod patet ppter legū multitudinē ac varietatē et mutationē et aliquarū obrogationē: vt patet inuentiū iura ciuilia ac canonica. Si multiter et in hoc deficit lex mosaica: q̄z in velaminibus et figuris tradit veritatē de agibiliib⁹ et credēndis. In cuius figura moyses velata facie loq̄baſ ad pp̄lm: vt habeat Ero. xxvij. ppter quod dicit Apostolus. i. Cor. x. Qd̄ in figura continēbant illis: sed lex euāgelica in hoc inuenitur perfecta: q̄z veritas que in veteri testamento in figuris latebat occulta: p̄ euidentiā faci facta est manifesta. In cuius signū in passione dñi qñ mysteria noue legis fuerūt s̄pleta velū templi scissū est ī duo media: Luce. xxvij. ppter quod dicit saluator Job. xvij. Venit hora cu iā nō in puerib⁹ loquar vobis: sed palam de patre annunciatō vobis. et sequitur: Dicunt ei discipuli: Ecce nunc palā loqueris et puerib⁹ nullū dicit: et sic patet quarum: videlicet q̄ lex euāgelica excedit omnē alia legē in tradendo plane ac lucide veritatē. De his quatuor predictis dicitur Ps. xvij. Lex domini. i. lex euāgelica: que ē dñi nostri teli xp̄i. Immaculata: quia nullū virtū p̄mittit: Conuertens animas: quia actus interiores anime pfecte ordinat et disponent. Testimonium domini fidei: et q̄r ad felicitatem pmissam efficaciter inducit: Sapientiā prestans parvulis: q̄r veritatem capabilem omnibus lucide tradit. Igitur sicut patet ex predictis: lex euāgelica omnē alia legē exceilit ī noticia quadriplici. ideo cōuenienter dicit de ipsa verbū assumptū: Quatuor facies vni: quia per facie noticia designat. Ad cuius verbi vñteriorēm intellectū sciendū q̄ in verbo pposito notant̄ q̄tuor cause huius euāgelice doctrine. videlicet causa effectiūa principalis: subiectua seu materialis: finalis et formalis. Tres aut̄ prime cause coincidunt in idē numero: vt patebit. ideo notant̄ in hoc nomine vni. Causa aut̄ formalis sub facie quadruplici. cum dicitur: Quatuor facies. Ad euidentiam aut̄ primi adiutandū q̄ christus sine deus carnat⁹ q̄d idē est: q̄ christus est nomē suppositi in dupli natura diuina vt delicit̄ humana: ipse est cā efficiēs huius euāgelice doctrine. Huius ratio est quia in omnibus artibus videmus q̄ architector et ministros disponit materia: sed p seipm̄ introducit formam: sicut carpentator per ministros facit lignoꝝ dolationē: sed per seipm̄ ipsius domus vel nauis cōpaginationē: vt habetur. i. Metaphy. Lex aut̄ vetus fuit dispositio ad nouā. ppter quod d̄r ad Mal. iii. Lex pedagogus noster fuit ī christo. et ideo licet vñtrūq̄ testamentū sit a deo datū: tñ vetus testamentū fuit datū ab ipso medianib⁹ angel: vt habeat exp̄sse Act. vij. vbi dicit de moysi: hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte syna et cū patrib⁹ nostris qui accepit verba vītē dare nobis: quia tamen ille ange

a 2 Ius in p

Prefatio

Ius in persona dei loquebatur moysi. ideo aliquando nominat angelus: saliqui domus: fui quod dicit beatus Gregorius. i. moras. Ex quo pater et verus testamentum dedit dominus per ministerium angelorum. vii. Act. viii. post verba promissa de iudeis: **R**ecepisti legem in dispositioe angelorum et non custodisti: sed nouum testamentum dedit dominus per se ipsum incarnatum. poterit quod Augustinus. in libro de fidei non exponit illud Matthaeus. v. Et aperies os suum quod in lege veteri apostolice ora. prophetarum: et hoc est quod dicit apostolus ad Hebreos. i. Multipharie multis modis olim de locis patrum in prophetis nouissime diebus istis locutus est nobis in filio recte. Pater igitur qui Christus est causa effectuam huius euangelicae doctrinae nesciuntur ipse est causa subiectum seu materialis. Ad cuius evidentiam sciendam quod id est subiectum totius scientie et partis sub alia ratione: quod sub ratione vniuersali est subiectum totius scientie: sub ratione autem determinata et particulari est subiectum in parte: sicut pater in philosophia naturali ubi corpus mobile vniuersaliter est subiectum. corpus autem mobile animatum in libro de anima est subiectum et in libro sequentibus ad ipsum: ita sicut illud quod est subiectum in tota sacra scriptura sub ratione generali debet assignari. p. subiecto in parte ipsius sub ratione determinata et speciali. De subiecto autem theologie duplex est opinio. Una quod christus est sibi subiectum sub ratione generali: et fuit hoc dicendum esset quod christus ut proximus est subiectum in veteri testamento. Et hoc manifeste patet ex predictis legibus et prophetarum ut omnes doctores dixerunt quod ventus testamentum non est nisi dispositio ad Christum. Christus autem personaliter exhibitus est subiectum in novo: ut pater ex predictis evangelistarum et apostolorum. Alia est opinio de subiecto sacre scripture. s. quod de sub ratione deitatis in corpore est subiectum sacre scripture: et per consequentes sub ratione speciali est subiectum legis euangelicae: videlicet de incarnatione Christi quod est idem quod christus: sicut redit ad idem cum prima opinione. s. quod christus est non nominis subiectum natura duplicitate. s. humana et divina: et per hoc Matthaeus qui est primus in ordine euangelistarum intitulat euangelium suum de christo tanquam de subiecto dicens: Liber generationis Iesu Christi recte. Similiter et aliis euangelistis non faciunt aliud nisi facta et doctrinam domini Iesu Christi tradere. ex quo pater qui Christus est subiectum. Tertio dico quod Christus est causa finalis huius doctrine. Ad cuius evidentiam considerandum quod cuiuslibet scientie duplex est finis. vnius interior secus: et hic est cognitio. p. subiecti. alius est finis extrinsecus: et hic est felicitas ad quam ois perfectio humana aliqualiter ordinatur: sicut in predicto euangelico doctrine duplex est finis. vnius interior secus est cognitio ipsius Christi enigmatis quod est per fidem: et habet in via. Alius est finis extrinsecus quod est cognitio eius clara per aperte visionem que habetur in patria: et hoc est quod dicitur Johanna. xx. Hec autem scriptura sicut credatis quod Iesus est Christus filius dei: hic est primus finis. sequitur: Et ut credentes vita habeat in nomine eius: hic est secundus. Tertius pater ex predictis quod Christus est causa efficientia materialis et finalis huius doctrine euangelicae: et ideo iste tres cause concordant in unum numerum. et ideo bene designatur simul in hoc nomine unitus: et de hoc potest accipi quod scribitur. Johanna. v. Ut tres unum sunt. s. efficiens: subiectum et finis. Secundum in verbo predicto tangitur causa formalis sub facie quadruplicis. cum dicitur: Quattuor facies unius. Ad cuius evidenter considerationem quod duplex est forma scientie. s. forma tractandi et forma tractatus. Forma tractandi est modus agendi: et iste habet quattuor facies: quod quilibet euangelista quadruplicem notitiam tradit de Christo. videlicet notitiam humanitatis: que figura in facie bonis. notitiam divinitatis quod figura in facie aquile desuper ipsorum quattuor. notitiam etiam in facie sacerdotum quod figura in facie bonis qui erat animal similitudinem in lege. notitiam etiam in regno que nota in leone qui est rex animalium. Tertius in facie hominis notitiam sue conuersationis et nativitatis. in facie bonis notitiam passionis. in facie leonis notitiam resurrectionis. in facie aquile notitiam sue ascensionis. ideo bius de quattuor facies unius. Et hoc autem bene potest exponi quod dicitur Ezechiel. i. Unde asperceret animalia apparuit rotunda vena habens quattuor facies. ista alia sunt quattuor euangelia seu quattuor euangeliisti quod aliqui dicunt quatuor etiam in unum. Licer enim Matthaeus. principaliter verset circa humanitatem: Johannes circa diuinitatem: Lucas circa sacerdotium: Marcus circa regnum. quilibet in ipso per ista quatuor considerat. vnde dicitur Gregorius. super Ezechiel. Homilius. i. Si queras quod mattheus circa incarnationem dominum senserit hoc nimis quod Marcus Lucas et Johannes: et sic de aliis. et sequitur: Autem in uno numeris: hoc simul in quattuor recognoscet. Dicit ergo: Unde asperceret animalia. i. quattuor euangelia: quod doctrina euangelica per aliis doctrinis est intenta ac diligenter consideranda: quod ibi distinet vita secundum quod scribitur Johanna. vi. Verba que ego loquor vobis spiritus sunt et vita. ppter quod dicitur Johanna. v. Scrutamus scripturas in quibus pu-

bus putatis vos vitam habere: quod ille sunt que testimonitis probet de me. Apparuit una rota. ista rota quod est circularis figura est doctrina euangelica in qua perungit finis principio. s. natura humana quod scribitur ultimo facta: Henodus. i. Et tunc Christus qui est subiectum huius doctrine est consuetudo ipsi deo. Ita circulus est figura perfectissima. ppter quod significat legem euangelicam: in qua impensis cuiuslibet alterius legis est suppletaria. Sed dicitur babere quatuor facies. ppter quadruplicem notitiam christi quam describit quilibet euangeliista: et sic appetit forma tractandi. Forma autem tractatus est divisione scientie per libros p. tritales. ista notificat quod quatuor predicas facies. Ad cuius evidenter considerandum quod ptes totius ethereogenij debet ad invenire habere distinctionem conexione et ordinale: aliter non essent ptes actu. Distinctio autem euangelistarum quartuor. conexio et ordo suuient designantur quatuor: faciebus predictis. Ad cuius intellectum attendeatur et breuiter visio imaginaria Ezechielis prophetae. Videtur enim quatuor facies in uno corpore: ita quod corpus erat quasi rectum sicut corpus hominis habens in longitudine quatuor latera vel superficies. et ideo in summitate illius corporis erat quatuor capitula: in quolibet et latere erat unus caput. s. caput hominis in latere vel superficie anteriori: caput aquile in opposita. s. in posteriori pte: caput leonis in dextera pte: caput bouis in sinistra. Quod autem dicitur Ezechiel. i. Facies aquile desuper ipsorum quatuor: hoc est quod collum aquile est longius: et ideo caput aquile supereminens alios: et persequens habebat illud corpus aspectum ad quatuor ptes oppositos: et posteriora caput erat subiectum iterum: anteriora seu facies caput erat primaria exterius. sicut in illo corpore erant quatuor tybie: et non habebat flexionem magis: ad unam partem quam ad aliam: sicut si genu hominis esset flexibile equaliter ad omnem partem indifferenter. et ppter hoc dicunt pedes eorum pedes recti. et accipituri ibi pes pro tota longitudine a crure usque ad plantam pedis. Et predictis patet quod illud animal poterat ire ad quatuor partes oppositas sine sui conversione: quia habebat aspectum ad quatuor partes oppositas per quatuor facies: et pedes similiter flexiles equaliter ad quatuor partes: et hec quod dicitur in textu per quatuor partes illorum ibant: nec reuertebantur cum ambularerent: quod per quatuor partes poterant ambulare sine illius corporis pueritate. Et istis apparent distinctio euangeliorum conexio et ordo eorum. Vnde hoc enim quod erat capita distincta apparent euangeliorum distinctio. In capite enim hominis vel facie designatur euangelium Matthaei quod principali vel satur circa humanitatem. In facie aquile euangelium Johannis quod describit precipue ipsius divinitatem in facie bouis euangelium Lucis: quod describit christi sacerdotium. in facie leonis euangelium Marcii: quod defensabit ipsius regnum: sicut. s. dictum est. vel aliter in facie hominis generatio. in facie bouis passio. in facie leonis resurreccio. in facie aquile ascensio: quia littera predicta ab omnibus euangelistis consideratur: quilibet ramen illorum circa unum principaliter versatur. vt. s. declaratum est. Similiter in predictis faciebus denotatur connexio euangeliorum. et ideo illa quatuor capita erant in uno corpore coniuncta: et per consequentes pcedente una facie alle sequentia: quia quod in uno euangelio narratur: per alia tria euangelia pbatur: quia ibi idem factum vel consimile narratur: sicut Johannes euangelista solus narrat illuminationem ecclesie natum. alii autem narrare de multis aliis ecclesie illuminatis: quod est eiusdem potestatis. Similiter in predictis faciebus apparent ordo euangeliorum. sicut enim stabat illud corpus habens quatuor facies in aspectu. prophetae: quod facies hominis erat sibi directe opposita. facies leonis ad dexteram partem illius alialis. facies autem australis ad sinistram: caput aquile in parte posteriori: quod tamem collum aquile est longius: et supereminens ceteris. ideo de facies aquile desuper ipsorum quatuor. Isto ergo modo ordinantur euangelia: quia primo polo euangelium Matthaei. sicut facies hominis primo opponet aspectum prophetae: et secundo loco euangelium Lucis: quod dexterum polo est etiam sinistra. et tertio euangelium Marcii: quod quartum euangelium Johannis: quod facies aquile erat in posteriori parte: et hoc est quod dicitur Ezechiel. i. Similiter vulnus eorum facies hominis et facies leonis a dextris ipsorum quatuor: et facies bonis a sinistris ipsorum quatuor: et facies aquile desuper ipsorum quatuor. Sed enim ordinem euangeliorum ponit hic ordo istarum faciebus. Tunc quod euangelium Matthaei quod primo loco ponitur: in facie bonis figura est. ideo de ipso potest dici: ait facies bonis similitudo alterius bonis. hoc est enim ait ratione maius et ceterum: et ideo significat Matthaeum euangeliastum: quod virtus rationabilis mansuetus et civiliter. non civilitate politica: sed illa civilitate quod efficiunt cines scientiam et domestici dei: super edificati super fundatum apostolorum et prophetarum: secundum quod dicitur prophetus ad Ephef. q.

Nico.de lyra

Ephes. iiij. Dicit igitur ante faciem hostis: quod autem considerationem euan geliste Matthaei sicut obiectum propter est posita similitudo alterius hominis. i.e. Christi: cuius principium considerat humanitatem: et huius dictum Christus alter homo: quod fuit alter ab omnibus aliis hominibus: quod omnes alii procederent de radice peccati. Iste autem solus est innocens:

¶ Incipit epistola beati Hieronymi ad Damasum papam in quattuor euangelistas.

Beatissimum pape Damaso Hieronymus. Novum opus me facere cogis ex veteri: ut post exemplaria scripturarum toto orbe displa: quia si quidam arbiter sedeat: et quod iter se variant quod sint illa quae cum greca presentiat veritate: decernam. Diu labor sed periculosa presumptio iudicare de ceteris: ipsum ab omnibus iudicandum: scilicet mutare linguam: et canescere mundum ad initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus patiter et indoctus: cum in manus volumen assupserit: et a saliuia quam semel imbibit viderit discrepare quod lectitat: non statim erumpat in vocem me falsarium: me clamans esse sacrilegum quod audire aliquid in veteribus libris addere: mutare corrigere. Aduersus quam inuidiam duplex causa me consolatur: quod et tu qui sumus sacerdos es: fieri iubes: et verum non esse quod variat. etiam male dicorum testimonio comprobatur. Si enim latinis exemplaribus fides est adhibenda: respodeant quibus tot sunt exemplaria pene quot codices. Sinautem veritas est querenda de pluribus cur non ad grecam originem reuertentes: ea que vobis a vitiosis interpretibus male edita: vel a presumptribus iperitis emendata peruersius: vel a librariis dormitantibus aut addita sunt aut mutata corriguntur. Neque vero ego de veteri dispergo testamento: quod a septuaginta senioribus in grecam linguam versum: tertio gradu ad nos usque peruenit. Non quero quid aquila quid symphodus sapiat: quare theodotion inter nouos veteres mediis incedat. Sit illa vera interpretatio quae apostoli probauerunt. De novo nunc loquor testamento quod grecum esse non dubium est: excepto apostolo Mattheo: qui per me in iudea euangeliis Christi hebraicis litteris edidit. Hoc certe cum in nostro sermone discordat: et diuersos riuulorum tramites dicit: uno de fonte querendus est. Pretermitto eos codices quos a Luciano et hesitio nuncupatores paucorum hominum asserti fuerint contentio: quibus utique nec in veteri instrumento post septuaginta interpretes emendare quod licuit: nec in novo perfuit emendas: cum multarum gentium linguis scriptura ante translata doceat falsa esse quod addita sunt. Igitur hec presens prefatiuula pollicetur quattuor tamen euangelia: quorum ordo est iste: Mattheus: Marcus: Lucas: Johannes: cum grecorum emendata collatione sed veterum: que ne multum a lectionis latine consuetudine

Prologus

p que ad iusticiam sunt alii reducuntur: sicut quod scribitur ad Rom. v. Sic per unum hominem inobedientiam peccatores constituti sunt multi: ita per unum hominem inobedientiam iusti constituerunt multi: hic in presenti inchoatus per grammatem: et in futuro per gloriam quod est gratia consummata.

¶ Finis Prologus:

discrepant ita calamo sperauimus: ut his tamen quod sensu videbantur mutare: correctis: reliqua manere pateremur ut fuerint. Canones quoque Eusebius cesariensis episcopus alexandrinus secutus ammonium iudee numeros ordinavit: sic in greco habent expressum. ¶ Si quis de curiosis voluerit nosse que in euangelij vel eadem vel vicina vel sola sint: eorum distinctione cognoscet. Agnus siquidem hic in nostris codicibus error inolevit: dum quod in eadem re alius euangelista plus dixit: in alio quod minus putauerit: addiderunt: vel dum eundem sensu aliis expressit: ille quod unum est quatuor primi legerat: ad eum exemplum ceteros quoque estimauerunt emendatos. Unum accidit ut apud nos mixta sint omnia: et in Marco plura Luce atque Matthaei. Rursum in Mattheo plura Johannis et Marci: et in ceteris reliquo quod in aliis propriis sunt iueneruntur. Cum itaque canones legeris quod subiecti sunt confusionis errore sublati: et similia omnium sciuntur: et singulis sua quaeque restitues. In canone primo concordant quatuor: Mattheus: Marcus: Lucas: Iohannes. In secundo tres. Mattheus: Marcus: Lucas. In tertio tres. Mattheus: Lucas: Iohannes. In quarto tres. Mattheus: Marcus: Iohannes. In quinto duo. Mattheus: Lucas. In sexto duo. Mattheus: Marcus. In septimo duo. Mattheus: Iohannes. In octavo duo. Lucas: Marcus. In nono duo. Lucas: Iohannes. In decimo propria unusquisque quod non habent in aliis ediderunt. Singulis vero euangelij ab uno icipiuntur usque ad finem librorum dispar numerus accrescit. Hic nigro colore prescriptus sub se habet alium ex minimo discoloratum numerum: qui ad decem usque procedens indicat: prior numerus in quo sit canone requirendus. Cum ergo aperto codice (verbis gratia) illud siue illud capitulum scire volueris cuius canonis sit: statim ex subiecto numero deceberis: et recurreris ad principia in quibus canonum est distincta congeries: eodemque statu canone ex titulo fructis iuncto: illud quemque rebus numerum eiusdem euangeli quod et ipse ex inscriptione signat inuenies: atque et vicino ceterorum trahit in inspectis quod numeros et regiae habeant adnotabiles: et cum scieris recurreris ad volumina singulorum et sine mora reptili numeri quod autem signauerat: repies et loco in quod vobis eadem vicia dixerit: Opto ut in Christo valeas et meminerit mei papa beatissime.

¶ Incipit alii prologus scribentis hieronimi quatuor euangeliis.

Lures fuisse quod euangelia scripta sunt: Lucas euangeliista testas dicens: Omnesque multi conati sunt ordiare narrationem regum quod in nobis completa sunt: sic tradidit